

Küresel Askeri Harcama Trendleri

Stockholm International Peace Research Institute'un (SIPRI) Ekim 2017'de hazırladığı rapora göre, dünya çapında askeri harcamalar 2016'da bir önceki yıla oranla binde 4 artarak 1 trilyon 686 milyar dolara yükseldi. Bu da küresel GSYH'nin yüzde 2.2'sine denk geliyor.

Askeri harcamalar bölgeler arasında farklılık gösteriyor. Asya, Okyanusya, Orta ve Batı Avrupa ile Kuzey Afrika'da yükseliş devam ederken, Orta Amerika, Karayipler, Güney Amerika ve Sahraaltı Afrika'sında düşüş geçiyor.

ABD'nin Harcamaları Artmaya Devam Ediyor

ABD ciddi bir farkla dünyanın en büyük askeri harcamasını yapan ülke olmaya devam ediyor. ABD, 2015'ten 2016'ya geçerken, dünyanın toplam harcamasının yüzde 36'sı kadar, yani 611 milyar dolar harcamaya yaptı. Bu büyümeye rağmen, ABD askeri harcamaları 2010'daki zirvesinin yüzde 20 altında kaldı.

Çin harcamalarını yüzde 5,4 artırarak 215 milyar dolara çıkardı. Rusya ise harcamalarını yüzde 5,9 artırarak 69,2 milyar dolara çıkardı ve en çok askeri harcama yapan üçüncü ülke oldu.

Orta Avrupa'da da Harcamalar Artıyor

Batı Avrupa'da 2016'da askeri harcamalar yüzde 2,6 arttı ve üst üste iki yıl harcamalar artmış oldu. Bölgede bir yavaşlama olmasına rağmen, harcamalardaki artış, Rusya'nın Ukrayna'daki krizde oynadığı rolün bir tehdit olarak algılanmasından kaynaklanıyor. Letonya 2016'da askeri harcamasını yüzde 44 artırarak Avrupa'daki en yüksek orana ulaştı. Ardından gelen Litvanya, harcamalarını yüzde 35 artırdı.

Ortadoğu'da Silah İthalatında Büyük Artış

SIPRI'nin 2016 Uluslararası Silah Transferleri Trendleri raporunda ortaya çıkarılan veriler, 2012-2016 arasında ülkeler arasındaki büyük silah alışverişlerinin, Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından ilk defa bu kadar arttığını ortaya koyuyor. Silah satışı, üretim lisansları da dahil olmak üzere, 2004'ten itibaren sürekli arttı ve 2007-2011 ile 2012-2016 arasında yüzde 8,4 artış gösterdi.

Suudi Arabistan 2012-2016 arasında, Hindistan'ın ardından, dünyanın en büyük ikinci silah ithalatçısı oldu. Arabistan'ın silah ithalatı 2007-2011 dönemine oranla yüzde 212 arttı. Katar'ın silah ithalatı yüzde 245 arttı. Bölgenin diğer ülkelerinde de ithalatta bir artış gözleniyor. Son beş yılda Ortadoğu ülkelerinin çoğu, askeri kapasitelerini artırmak için yüzlerini ABD ve Avrupa'ya dönmüş durumda.

Türkiye'nin Askeri Harcamaları Artış Trendi Gösteriyor

“Dünyada En Fazla Askeri Harcama Yapan İlk 15 Ülke” sıralamasına bakıldığında, Türkiye'nin 2012'de 16'ncı sırada yer alarak, listeye giremediği görülmüştür. Ancak 2013 yılında 19,1 milyar dolarlık harcama yaparak bir basamak yukarıya çıkan Türkiye, listenin 15'inci sırasında konumlanmıştır. 2014 yılı verilerine bakıldığında ise; 22,6 milyar dolarlık askeri harcama yapan Türkiye, 2013'teki konumunu koruyarak listeye yine 15'inci sıradan giriş yapmıştır. Genel itibarıyla, Türkiye'nin 2005-2014 yılları arasındaki askeri harcaması yüzde 15'lik bir artış seyri izlemiştir.

SIPRI verilerine göre; Türkiye 2015'te 15,88 ve 2016'da ise 14,8 milyar dolarlık bir askeri harcama yapmıştır¹. Küresel ölçekte bakıldığında; 14,8 milyar dolarlık bu harcaması, Türkiye'yi 18'inci sıraya taşımıştır. Mevcut veriler üzerinden değerlendirildiğinde, Türkiye'nin 2007-2016 yılları arasındaki askeri harcamasının yüzde 9,7 oranında arttığı dile getirilmiştir².

Asya Ülkeleri Arasında Büyük İthalatçılar

Asya ve Okyanusya ülkeleri arasında silah ithalatı yüzde 7,7 arttı. 2012-2016 arasındaki toplam ithalatın yüzde 43'ü silah oldu.

Hindistan bu dönemde dünyanın en büyük silah ithalatçısı oldu ve dünya toplamının yüzde 13'ünü oluşturdu. 2007-2011 ile 2012-2016 arasında Hindistan'ın silah ithalatı yüzde 43 arttı. Bu dönemde Hindistan'ın ithalatı, bölgesel rakipleri Çin ve Pakistan'ın çok üzerindedir.

Önde Gelen Silah İhracatçıları

ABD 2007-2016 arasında en büyük ihracatçı olmaya devam etti, dünyadaki silah ihracatının üçte birini ABD yapıyor. 2007-2011 döneminde ihracatını yüzde 21 artırdı ve bu silahların neredeyse yarısı Ortadoğu'ya gitti.

ABD, dünyadaki 100 ülkeye silah satıyor. ABD silah ihracatının önemli bir bölümünü füze taşıyabilen savaş uçakları ile hava ve yer savunma sistemleri oluşturuyor. Rusya 2012-2016 arasında dünya silah ihracatının yüzde 23'ünü elinde tuttu. İhraç edilen silahların büyük bölümü Hindistan, Vietnam, Çin ve Cezayir'e gitti.

Çin'in silah satışındaki payı da 3,8'den 6,2'ye yükseldi. Böylece Çin, Fransa ve Almanya gibi, en çok silah ihraç eden ülkeler listesinde üst seviyeye çıktı.

2016 Yılı Askeri Harcamalar

Ülkelerin askeri harcamalarına ilişkin veriler okunurken; giderlerin salt silah tedarikine dayanmadığının altını çizmek gerekiyor. Harcamaların; ordu yapısı ve mevcudu, askeri personel giderleri, kuvvetlerin imkân ve kabiliyetleri, Ar-Ge faaliyetleri, modernizasyon projeleri, küresel ölçekte askeri konuşlanma ve sınır ötesi harekâtlar gibi muhtelif kalemleri içerdiği hesaba katılmalı. Dolayısıyla bir ülkenin yıl bazında yaptığı askeri harcamalarındaki artış; örneğin yerli ve milli kaynaklar ürettiği veya yurtdışından doğrudan hazır alım suretiyle tedarik ettiği silah platformları kadar, ordunun sınır ötesinde cereyan eden muharebelere ne kadar sürede ve nasıl bir kuvvetle katıldığına göre değişiklik gösterebiliyor. Ancak küresel ölçekte yapılan askeri harcamalara ilişkin temel trendin on yıllardır pozisyonunu koruduğu da bir gerçek. Bu trendde dünya genelinde en fazla askeri harcama yapan ilk 15 ülkede başı çeken ülke ABD. ABD'yi yıllara göre sıralamaları değişmekle birlikte (istisnai ya da kısa süreli geçici dönemler hariç) Çin ve Rusya takip ediyor.

1 SIPRI Fact Sheet: Trends in World Military Expenditure, 2015 (April 2016), s. 5. Bkz. <https://www.sipri.org/sites/default/files/EMBARGO%20FS1604%20Milex%202015.pdf> Data for All Countries, 1949-2016, (excel spreadsheet) <https://www.sipri.org/databases/milex>

2 SIPRI Fact Sheet: Trends in World Military Expenditure, 2016 (April 2017), s.7 Bkz. <https://www.sipri.org/sites/default/files/Trends-world-military-expenditure-2016.pdf>

2016 yılında, dünyadaki askeri harcamaların toplam miktarı 1.686 milyar dolar olarak seyretti. Bu toplam tutar, 2015-2016 yılları arasında yüzde 0,4'lük bir artış oranına karşılık geliyor. Ayrıca, toplam askeri harcamalar, küresel GSYH'nin yüzde 2,2'lik kısmını kapsıyor. En fazla harcamayı gerçekleştiren ilk beş ülke sırasıyla; ABD, Çin, Rusya, Suudi Arabistan ve Hindistan'dır. ABD'nin askeri harcamaları, 2016 yılında yüzde 1,7 artış göstererek 611 milyar dolara ulaşmıştır³. Küresel düzlemde en fazla askeri harcama gerçekleştiren Çin'e gelindiğinde, toplam harcamalarının 215 milyar dolar olduğu görülmektedir ki bu oranın yaklaşık üç katı ancak ABD'nin toplam harcamasına denk gelmektedir. Üçüncü sıraya bakıldığında bir önceki yıl listede dördüncü sırada konuşlanan Rusya, askeri harcamasında 2016 yılının son aylarında beklenmeyen bir artış göstererek üçüncü sıraya yükselmiştir.

2015'te üçüncü sırada olup 2016 yılında bir basamak gerileyen Suudi Arabistan'ın, 2016 yılında askeri bütçesinde büyük kesintilere gitmesi, Rusya'nın en fazla askeri harcama yapan ilk üç ülke arasına girmesine olanak sağladı. Beşinci sırada; 2009 yılından bu yana askeri harcamalarında en fazla artışı kaydeden Hindistan yer alıyor. Hindistan, gerçekleştirdiği bu artış ile bir önceki yıl beşinci sırada olan Fransa'nın önüne geçerek, Fransa'yı 2016'da bir basamak geride bıraktı. Fransa'nın ardından; İngiltere'de gerçekleştirilen Avrupa Birliği üyeliğinin sonlandırılmasına veya devamına ilişkin referandum sonrasında, İngiliz poundu dolar karşısında yüzde 15 oranında değer kaybetti⁴ ve bu durum ülkenin askeri harcamalarını da olumsuz etkileyerek, İngiltere'nin dünyada en fazla askeri harcama gerçekleştiren ülkeler listesinde gerilemesine sebep oldu.

Listenin devamı sırasıyla Japonya, Almanya, Güney Kore, İtalya, Avustralya, Brezilya, Birleşik Arap Emirlikleri ve İsrail'dir. Sonuç olarak; dünya genelinde 1,686 trilyon dolara dayanan askeri harcamaların 1,360 trilyonluk kısmı, bu 15 ülke tarafından gerçekleştiriliyor ve bu miktar, toplam askeri harcamaların yüzde 81'ine eşit olan bir orana karşılık geliyor⁵.

3 SIPRI Fact Sheet: Trends in World Military Expenditure, 2016 (24 April 2017), s.1. <https://www.sipri.org/sites/default/files/Trends-world-military-expenditure-2016.pdf>.

4 Trevor Taylor, "The Ministry of Defence's Post-Brexit Spending Power: Assumptions, Numbers, Calculations and Implications", *RUSI*, 12 August 2016, <https://rusi.org/commentary/Mod-post-brexit-spending-power-assumptions-numbers-calculations-and>.

5 SIPRI Fact Sheet: Trends in World Military Expenditure, 2016 (24 April 2017), s. 2-3 Bkz. <https://www.sipri.org/sites/default/files/Trends-world-military-expenditure-2016.pdf>.